

NVO intervijas līdzdalības valsts pārvaldē izpētei.

Intervēti 30 NVO pārstāvji: 17 vīrieši un 13 sievietes

Līdzdalības būtiskums

1. Cik lielā mērā dažādas mērķa grupas vispār NVO līdzdalību redz kā svarīgu lēmumu pieņemšanā kopumā?
  - *Svarīga*
  - *Ļoti svarīga*
2. Kāds ir jūsu vērtējums par to, cik NVO līdzdalība ir būtiska:
  - *valsts pārvaldē, - ļoti būtiska.*
  - *sabiedrībai kopumā? - ļoti būtiska.*
  - *NVO līdzdalība ir būtiska, jo tās veido nozares profesionāļi*
  - *NVO līdzdalība ir svarīga, jo ļauj kvalitatīvāk sasniegt optimālu lēmumu pieņemšanu.*
  - *Latvijā demokrātija un demokrātijas procesi ir labā līmenī, NVO iesaiste ir pat lielāka, nekā noteikts normatīvajos aktos. Arī sabiedrībā kopumā NVO līdzdalība ir svarīga un efektīva*
  - *Politiskās līdzdalības kultūra Latvijā nav augstā līmenī, jo Latvija kopumā ir jauna un vāja valsts, un pilsoņiem joprojām ir neliela pieredze valstiski strādāt un konsolidēties, uzskata, ka valsts nav gatava sadarboties.*
  - *Kopumā nepieciešama daudz lielāka profesionāļu iesaistīšanās lēmumu pieņemšanā, sabiedrisko organizāciju devums varētu būt lielāks, taču traucē mākslīgu sabiedrisko organizāciju radīšana, kas imitē sabiedrisko aktivitāti, bet faktiski darbojas kā peļņas organizācijas.*
  - *Ir sajukums organizāciju sadalījumā – sabiedriskā labuma, pilsoniskā dialoga, sociālā dialoga, profesionālās... vajag skaidrību*
  - *Bez NVO līdzdalības kvalitatīvu lēmumu nevar pieņemt*
  - *Ja enerģiska NVO (vadītājs), tad ir līdzdalība*
  - *Nav spiesta lieta. NVO var labi darboties bez līdzdalības. Viss atkarīgs no NVO mērķiem*
3. Kas jūs vedināja parakstīt Memorandu, kādas bija ekspektācijas, vai ir īstenojušās? Un ja nav īstenojušās, tad kādēļ?
  - *Ir skaidrs ceļš kā virzīt savas idejas un vēlmes.*
  - *Neesam parakstījuši, jo augstāks politiskais līmenis jo mazāka jēga.*
  - *Mūs interesē MK noteikumi, likumi.*
  - *Ekspektācijas – ja kašķis ar ministriju un ministrija neņem vērā, tad iet uz memorandu, lai izkliegtu sāpi. Nevar gaidīt milzīgas zināšanas visās jomās. Tad viņi nāk uz Memoranda padomi un mēģina pierādīt, ka viņu problēmas ir galvenās. Attiecīgi tas saskalda memoranda padomes darba kārtību, un tur parādās pat slēptas, mantiskās intereses lobijam interesēm, kas netiek atklātas publiski.*
  - *Gribējās piedalīties savas valsts veidošanā ,dokumentu izstrādē kaut vai savā jomā, lai konkrētā jomā darbojošos uzklausītu lēmēji un spriedēji. Diemžēl,*

īstenojušās tikai daļēji, jo grūti pārvarēt rutīnu, nesaprotamu iemeslu dēļ netiek viennozīmīgi uztvertas arī dažādas organizācijas un to viedoklis. Īpaši tas sakāms par tām organizācijām, kuras subsidē ministrijas (vai tā vispār ir sabiedrības iesaiste?)

- *Caur memorandu ir ierobežotas iespējas kaut ko virzīt. Un ietrāpīties konkrētajā sēdē ar savu jautājumu ir grūti.*
- *Vairāk redzu iespēju caur LDDK, LTRK virzīt jautājumus.*
- *Pēc ilgu gadu centieniem, mūsu organizācija redz savu darbību kā sekošanu līdz NVO un valsts pārvaldes sadarbības procesiem un zināmam PR. Pēdējā laikā ir bijušas lietas, ko organizācijas ir panākušas, bet tās ir ļoti maz. Pārsvarā aktualizējot kādu problēmjautājumu, var iegūt ienaidniekus ministrijās nevis sadarbības partnerus.*
- *Pamatdoma, vēl viena balss no NVO sektora, pilsoniskas valsts veicināšana*
- *Tā ir tukša laika tērēšana*
- *Atbalsta paušana Memoranda mērķim un MK un NVO sadarbībai.*
- *Nekādu “ekspektāciju” nebija.*
- *Memorandu parakstīja – lai būtu labākā informācijas apritē. Nav īpašu ekspektāciju. Pēc pievienošanās tomēr nekas nemainījās.*
- *Savu iespēju robežās sekojam līdzī Memora padomes darbam, darbojamies darba grupā, kas tika izveidota, lai pilnveidotu Memoranda īstenošanu.*
- *Nav parakstīts Memorands, jo saskaņā ar to šī neskaitās īsti nevalstiskā organizācija, pat nav aicināti.*
- *Šobrīd nešķiet, ka būtu nepieciešams parakstīt, neredz, kādi varētu būt ieguvumi no tā, jo pagaidām kodols ir šaurs, tiek aptvertas pārāk maz jomas (vairāk sociālie jautājumi).*
- *Parakstīja Memorandu tāpēc, ka agrāk aktīvi iesaistījās un piedalījās dažādos veidos, lai būtu līdzdalības efekts un būtu informēti.*
- *Taču šobrīd uzskata, ka „masa ir par lielu”, lai varētu efektīvi risināt konkrētus jautājumus, nav strukturēta atbilstoši tautsaimniecības vajadzībām, līdz ar to tā vairāk ir lieka laika tērēšana, ko apmeklē tikai, lai gūtu informāciju par to, kas notiek, nevis ietekmētu procesus un reāli sasniegtu kādus rezultātus.*
- *Interese ir – varbūt tādā veidā būtu lielāka iespēja iesaistīties apritē un procesos, iegūt papildus informāciju. Taču vēlētos pievienoties tikai tādā gadījumā, ja no tā būs reāli ieguvumi nevis tikai formalitāte bez reāla seguma un atdeves.*
- *Ir parakstīts (tāpēc, ka tika uzaicināti). Pagaidām nejūt nekādu labumu, daļēji pašu vainas dēļ, jo pietiekami neinteresējas par to.*
- *Ne tikai parakstīja, bet arī līdzdarbojās memoranda izstrādē*
- *Visas NVO vienā maisā, jāsašķiro*
- *MP jāstrukturē ar apakškomitejām*

Informētība

1. Cik lielā mērā NVO ir informētas par dažādām līdzdalības iespējām? Kādi ir galvenie informācijas avoti par NVO līdzdalības iespējām? Kā jūs vēlētos saņemt informāciju par jūs interesējošo jomu?

- *NVO ir informētas ļoti dažādā mērā, kas lielā mērā ir atkarīgs no pašas organizācijas pieredzes un intereses uzzināt par līdzdalības iespējām.*
- *Problēmu nav saņemšanā, problēma ir termiņos, kādos jāsniedz viedoklis.*
- *Pašas atrod informāciju.*
- *Savu organizatorisko īpatnību dēļ ir labi informēta. Tiek lietoti visu veidu atklātie informācijas avoti*
- *Kā ir ideja, tā uzreiz to jāpublisko mājas lapā*
- *Šobrīd tiekam informēti pietiekami, taču tas ir atkarīgs visbiežāk no konkrētiem ierēdņiem, jo tikai viņi bieži zina, kāds likumprojekts tiek gatavots un ne vienmēr ir ieinteresēti pieaicināt sabiedrības pārstāvjus.*
- *Informētība atkarīga no pašas organizācijas sabiedriskās kapacitātes un aktivitātes. Mazliet traucē birokrātiskā valoda, ja nav pieredzes vai priekšzināšanu, tā ir grūti saprotama.*
- *iespēja abonēt likumus to izstrādes, izskatīšanas laikā. Ar domu - sniegt atzinumus vai kā citādi iesaistīties likuma izstrādē pamatā var noteiktās tā stadijās vai arī darba grupās, uz kurām tiek uzaicināti konkrēti partneri. Taču nekad nevar iepriekš zināt, cik ilgi vienā vai otrā fāzē likumprojekts. likums atrodas. Būtu labi, ja es varētu atzīmēt, ka man interesē tāds un tāds likums un līdzko notiek kāda kustība šajā saistībā, man tiek sūtīta informācija uz e-pastu/SMS. Piemēram - gaidama likumprojekta izskatīšanas darba grupa. Likumprojektu paredzēts iesniegt tur un tur. Saņemti tik un tik atzinumi no tā un tā. Tā kā esmu norādījusi, ka mani interesē viss, kas notiek ar šo normatīvo aktu, tad arī man visa šī informācija tiek izsūtīta.*
- *Tas ko dēvē par līdzdalības iespējām ir vien iespējas piedalīties, ne līdzdalība. Ir iespējas paust viedokļus, censties aizstāvēt savu. Taču līdzdalība nozīmē ko nedaudz citu. Internetā ir iespējas atrast diezgan šīs, tā dēvētās līdzdalības iespējas, ja ir laiks un vēlme.*
- *Kas skar info saņemšanu, tad vēlams būtu e pastā atgādinājumi par konkrētas jomas kādām iespējām. Tas būtu parocīgāk. Taču, teiksim mūsu organizācijas intereses ir gan veselības aprūpes, labklājības, izglītības, arī vides un vēl citas lietas. Bet visas šīs jomas jaunumi nav mūsu organizācijas interese. Bet selektēti šādu informāciju novirzīt ir visai problemātiski un vienlaikus saņemot visu informāciju, organizācija tajā vienkārši noslīkst. Ja vien tā nav specializējusies un nesaņem noturīgu finansējumu šīs informācijas šķirošanai, kā piemēram eLPA. Bet tas, ja ne atrisināms, tomēr ir tik un risināms, izveidojot iespēju pierakstīties uz jaunumiem e – pastā attiecīgās jomas ministrijas mājas lapā.*
- *Kopumā jūtas pietiekami informēti, pašai organizācijai jāseko līdzi un jāzina, kur meklēt informāciju. Galvenais informācijas avots – internets, VSS, lielākoties arī informācija ir savlaicīga. Nevēlas neko mainīt informācijas aprītē.*

- *Informācija ir izkliedēta, sadrumstalota, vajag, lai būtu lietotājam draudzīga, jāpublisko ministriju darba plāni uz gadu*
- *Nav tā kā informācijas ir daudz un tā viegli atrodama. NVO vajag zināšanas par valsts pārvaldes darbu, lai varētu izsekot par to, kas notiek.*
- *Nevar izsekot MK un Saeimas dokumentu izstrādes procesam*
- *Tas, kas ir problemātiskais – kā nezina, ka ir attiecīgā darba grupa. To ir grūti uzzināt, jo informācijas par darba grupām ir skopa. To var uzzināt tikai tad, ja regulāri visam seko līdz. Ja uzzina par darba grupu, tad rūpīgi izvērtējam, vai piedalīsimies, jo tas nozīmē, regulāru piestaigāšanu, un regulāru dokumentu lasīšanu.*
- *Informāciju saņem no ministrijām, paši zina, kur atrast, ar informācijas apgādi viss ir kārtībā, taču trūkst skaidrojumu par to, kāpēc tiek pieņemti konkrēti likumi un lēmumi. Uzskata, ka šobrīd trūkst caurskatāmības, un ir jautājumi, kas nekad netiks pacelti un risināti pēc būtības*
- *Vajadzētu labāk redzamu info no MK puses. Pat, ja info ir, tad tomēr svarīga ir NVO kapacitāte vai ar šo info var kaut ko darīt.*
- *LV vidējais NVO gandrīz neko nezina, jo nejūt, kas tas uz viņu attiecas. Tur, kur NVO varētu iesaistīties, (sabiedriskās apspriedes), piemēram, NAP skarā, kad daudzas NVO idejas tikai noraidītas un tad NVO ir jautājums vai vispār vajag piedalīties.*
- *Mēs esam diezgan cieši iesaistīti līdzdalības procesos, tāpēc saņemam informāciju gan oficiāli, gan neoficiāli par visādām darba grupām un komitejām utt. Mēs arī paši strādājam pie tā, lai citas organizācijas būtu informētas par līdzdalības iespējām, tomēr... ierēdņi var paši pēc savas gribas noteikt tos partnerus, ar kuriem viņi vēlas strādāt. Ja Tava NVO nav tajā skaitā, tad informācija līdz organizācijai neatnāks. Ielekt jau ejošā vilcienā ir ļoti grūti.*
- *Savā sfērā ir ļoti labi informēti, pārsvarā informāciju saņem no FM, un lielākoties tā ir laicīga un pietiekama. Taču vēlētos, lai būtu vairāk informēti par citu ministriju (piem., LM vai VM) pieņemtajiem lēmumiem / likumiem, kas tieši vai pastarpināti saistīti ar NVO darbības sfēru*
- *Informācijas pietiek, tiek saņemta dažādos veidos, arī paši aktīvi darbojas. Ir pārāk ietekmīgs spēks, lai būtu ārpus informācijas aprites. Kopumā neko nevēlas mainīt informācijas aprītē, jo saprot, ka nepilnības rada vienīgi politiskā ietekme vai atsevišķu personu ietekme, taču to grūti vai pat neiespējams izmainīt*

Līdzdalības process

1. Kas ir galvenie iemesli, kādēļ NVO iesaistās un kas ir būtiskākie iemesli, kādēļ neiesaistās? Kādi ir ieguvumi, ja NVO līdzdalība tiek nodrošināta? Kādi ir zaudējumi, ja NVO līdzdalība netiek pietiekami nodrošināta?
  - *Nozares profesionāļu viedokļa iesaiste, dalība normatīvi aktu izstrādē.*

- *Līdzdalības būtība ir nevis piedalīšanas sēdēs, bet tiek izmainīti nevēlamās situācijas cēloņi normatīvajā regulējumā.*
- *NVO iesaistās, lai palielinātu ietekmi uz pieņemamiem lēmumiem. Neiesaistās, jo nav ticības līdzdalības procesam, kā arī neprot atrast informāciju par līdzdalības iespējām.*
- *tā ir iespēja ietekmēt normatīvo regulējumu atbilstīgi savām interesēm, savam redzējumam.*
- *nav iespējams sekot līdzī sniegto komentāru, priekšlikumu liktenim*
- *Grūti izbraukāt uz Rīgu, vēl sliktāk, kad nav gandarījuma par to, ka esi sadzirdēts.*
- *Iesaitīšanās notiek, lai sakārtotu jautājumus tajā jomā, kuru pārstāv NVO. Iesaistīšanās spējas atkarīgas no organizācijas kapacitātes un profesionalitātes. NVO iesaistoties tiek dotas iespējas argumentēt savu viedokli un pārliecināt. Ja NVO līdzdalība netiek nodrošināta, tad, diemžēl, bieži tiek pieņemti lēmumi, kas atrauti no dzīves, kas nav saprotami sabiedrībai, ar kuriem tiek grauts nevis uzlabots kādas sfēras stāvoklis.*
- *Daudz visādu darba grupu, sadrumstaloti*
- *organizācija iesaistās lēmumu pieņemšanas procesā, jo ir jāsasniez organizācijas statūtos noteiktie mērķi kā arī iesaiste lēmumu pieņemšanā ir noteikta organizācijas stratēģijā. NVO iesaistes gadījumā, tiek palielināts informācijas apjoms, ko var ņemt vērā lēmumu pieņemšanas procesā. NVO var nodrošināt sasaisti ar sabiedrību kā arī Latvijā „ienest” zināšanas, no ārvalstu pieredzēm*
- *Laika termiņi, kādos ministrijas dažkārt aicina sniegt komentārus ir pārāk īsi*
- *NVO līdzdalība dažkārt ir vairāk ķeksītīm. Salīdzinājuma ar citām bijušām post-padomju valstīm, Latvijā ir situācija krietni labāka.*
- *Memoranda padome ir bijusi izdevīga, jo tur katrs NVO var atnākt un aktualizēt savu problēmu. Šādu iespēju vajag zināt. Būs slikti, ja memorands nosliks sīkos pieprasījumus. Memorands vajadzīgs, lai risinātu kopīgās sistēmas problēmas, nevis uzrunāt katras NVO specifisko sāpi. Tur vajag decentralizētus līdzekļus – NVO darba grupās pie ministrijām.*
- *Nepieciešama līdzdalība FM budžeta plānošanas procesā*
- *Sasniegums – iesaistīja atkritumu asociāciju atļauju sniegšanas procesā Valsts vides dienestam. Atļauju saņemšanas visam, kas saistīti ar atkritumiem, jo mēs pārzinām nozares uzņēmumus. Reāli pārstāvam 93% no LV atkritumu uzņēmumiem (pašvl. Un privātie). Papildus iesaistām arī saistītās nozares, transports, atkritumu aprīkojuma ražotāji.*
- *Vairākums neiesaistās tāpēc, ka iespēja ietekmēt, tiešām līdzdalīgi sadarboties jau tik un tā nesanāk. NVO labākajā gadījumā ir kāds valsts struktūras informācijas avots, kas atviegļina tās darbiniekiem informācijas vākšanu. Citādi būtu jāveic pētījums, bet te, atnāk dažas organizācijas un pauž savu viedokli, kuru var pasniegt kā sabiedrības aktīvās daļas viedokli. Daudzām organizācijām tas šķiet nepieņemami, sniegt, būtībā bezmaksas pakalpojumus, atviegļinot atalgotiem darbiniekiem darbu, vienlaikus informācija šādā veidā*

ir visai vienveidīga, atkarīga no dažām tā dēvētām līdzdalības NVO. Nav izstrādāta sistēma, kas vienkāršā valodā, ērti un pieejami būtu plaša loka NVO domapmaiņai ar valsts atbilstošām struktūrām. Nav šādas sistēmas.

- Ieguvumi var būt kādi informācijas krikumi par kādām papildus iespējām kādā projektu konkursā, kas citādi būtu paslīdējis nemanāmi. Zaudējumi, ir galvenokārt laiks un, protams, tas, ka ES līmenī tiek veidots iespaids itkā LV NVO ir aktīvas valsts pārvaldes līdzdalībnieces. Tie ir zaudējumi no tā dēvētās līdzdalības.
- Sabiedrība, valsts attīstās vienpusīgi, noteiktu, ļoti šuru grupējumu interesēs.
- Ieguvums - ir izdevies izvirzīt tūrisma likumā Kūrorta sadaļu, to sāka virzīt caur EM, bija arī pašvaldības atbalsts. Taču šī sasnieguma laurus plūc citi. Taču šo grozījumu augļus vēl nevar baudīt, jo likumu un mk noteikumus pieņēma tikai 2012.gadā. Patreiz vēl tas nevienam nedod nekādas priekšrocības.
- Līdzdalība kopumā ir efektīva. Ja nav, tas ir drīzāk atkarīgs no kādiem subjektīviem iemesliem, konkrētām personām valsts pārvaldē, taču pārsvarā jūtas iesaistīti, nevar minēt gadījumu, kad principā nebūtu uzklauti un pieteikums nebūtu ņemts vērā, lai arī ne vienmēr rezultāts tiek panākts.
- Ieteikums ministrijām izveidot un uzturēt datu bāzi (bibliotēku) ar nozaru NVO, ar kurām vajadzētu strādāt, iesaistīt konsultācijās, lai nodrošinātu, ka nevis NVO traucē, bet gan palīdz uzlabot un sasniegt kvalitāti.
- Neiesaistās, jo darbs NVO prasa laiku, ja tas nav saistīts ar biznesu, bet tikai ar sab labumu, grūti sevi mobilizēt, jo pirmkārt jābūt „paēdušam”. Lielākais vairums NVO ir uz daļēju slodzi. Mentalitātes – ko nu es ko nu mēs. Zaudējumi – nebūs sasaite ar augšām ar zemi, birokrātu sadarbība ar reālajiem iedzīvotājiem.
- Līdzdalība ir pietiekama, informāciju saņemt, aktīvi piedalās darba grupās un tml. Cits jautājums, cik bieži jautājums tiek ņemts vērā, ir jautājumi, kas tiek vienkārši ignorēti vai jau iepriekš zināms rezultāts
- Ir ļoti svarīgi iesaistīties, cik vien savlaicīgi un daudz iespējams, jo pretējā gadījumā būs jāpatērē, iespējams, vairāk laika un resursu, lai pēc tam labotu/pielāgotu kļūdainus vai neatbilstošus lēmumus.
- Lai tiktu uzklauti, jācīnās pašam, izjūt valsts neieinteresētību.
- Galvenais iemesls – ja kompetences noder un nezaicina ķeksīša pēc, tad arī iesaistās, neiesaistās tikai ķeksīša pēc. Neiet uz sanāksmēm kur neredz jēgu.
- Ieguvums/uzlabojums- sociālā vidē un sabiedrībā, kuru pārstāv. Zaudējumi – sabiedrība kopumā drošība kultūra, utt.
- Iemesli – savas nozares aizstāvībai valsts mērogā; Ieguvumi – panākti konkrēti lēmumi, vai tieši pretēji – apturēta nelabvēlīgu jautājumu virzība; Zaudējumi, ja NVO līdzdalība ir nepietiekama – cieš uzņēmēji, nozare, pazeminās tā konkurētspējā starptautiskā tirgū
- līdzdalības procesā problēmas rada ministrijas darbinieku kompetences, kvalifikācijas un profesionalitātes līmenis, piemēram, ministrijā reformu rezultātā ir nomainījušies 80% darbinieku, bet jaunie vēl nav iestrādājušies

- *NVO iesaistās, lai aizstāvētu un lobētu savas intereses atbilstoši darbības jomai*
- *NVO visticamāk neiesaistās, ja nezina un nesaprot kā iesaistīties, ja netic rezultātam.*
- *Kvalitatīvāks rezultāts (normatīvais akts, plānošanas dokuments, attīstības iecere u.tml.), sabalansētāki viedokļi, pamatotāki lēmumi, tiek veicināta līdzsvarota, ilgtspējīga attīstība.*
- *Liels risks, ka lēmumi var tikt pieņemti vienpusīgi un izdevīgi tikai kādai noteiktai interešu grupai, ne sabiedrībai kopumā, vienpusīgas, neilgtspējīgas attīstības risks.*
- *Citās aktivitātēs neiesaistās, jo nav pietiekami kapacitātes, vien tajās, kas ir tieši saistīta ar intereses jomu.*
- *Liels resurss ir NVO cilvēku pieredze darbā valsts pārvaldē, lai gaiteni un cilvēki ir zināmi. NVO, kas ir tālāk no rīcībpolitikas, viņas pat neuzdrošinās piedalīties, jo baidās par savu mazspēju. Ja tāda NVO nāk uz sanākumi par tēmu X, bet tie NVO nāk risināt visas savas problēmas, nevis runāt ekspertīzes līmenī par tēmu.*
- *Ierēdņi runā ļoti tehnokrātiskā valodā. Vidējā NVO tomēr vairāk izmanto Pilsonisko aliansi kā resursu un info apmaiņas platformu.*
- *NVO jau aicina, lai paklausītos konkrēto viedokli un konkrētos priekšlikumus, nevis parunāšanu par lietu.*
- *Cīnās par nosacījumiem, kas svarīgi sektoram*

2. Raksturojiet kopējo līdzdalības procesu -piemēram, vai vispār jūtaties iesaistīti lēmumu pieņemšanā, vai saņemat pietiekami informācijas, vai ir resursi efektīvai līdzdalībai utt. Kas, jūsuprāt, ir efektīva līdzdalība? Kā Jūs to aprakstītu, raksturotu.

- *Iepriekš sapratām mehānismus, kā tiek pieņemti lēmumi, 90% gadījumu bijām iesaistīti.*
- *Šobrīd izmantojam privātus kontaktus. Agrāk caur ministriju.*
- *Šobrīd ir periods, kad par atsevišķām lietām ejam pa taisno uz Valsts kanceleju, jo ministrija mūs reizēm ignorē aizmirst. Ministrija atsūta iepriekšējā dienā un lūdz līdz rītdienai viedokli.*
- *valsts pārvaldes iekšienē informācija bieži tiek milzīgā tempā sūtīta, pārsūtīta un virzīta, ka neatliek laika to normāli sistematizēt un par to informēt sabiedrību. Tāpēc arī sanāk situācija, kas konkrētajā jautājumā iesaistīti ir tikai teju slēgtā klubiņa locekļi vai tie, kuriem ir pamatīgas zināšanas un caursišanas spējas šajos līdzdalības jautājumos :)*
- *Jūtamies iesaistīti lemšanas procesā, informāciju saņemam patlaban pietiekami, šobrīd resursi arī ir pietiekami. Efektīga līdzdalība ir savu viedokļu paušana, argumentu un atsauksmju sniegšana, cīņa par tādu lēmumu pieņemšanu, kas PATIESI nāk par labu sabiedrībai.*
- *Formāli ir OK, bet ja nav politiskās gribas tad nav arī procesa*
- *Nepieciešama kvalitatīva diskusija par politikas iniciatīvām*

- *Efektīva līdzdalība, aktīvās sabiedrības daļas iesaistīšana lēmumu pieņemšanā ar NVO starpniecību. Organizācija pilnībā pilnvērtīgi iesaistās lēmumu pieņemšanā.*
- *efektīva līdzdalība ir process, kura rezultātā iesaistītās puses priekšlikumi atspoguļojas normatīvajā jaunradē*
- *Problēma – ministrijas darbinieku kompetences, kvalifikācijas, profesionalitātes līmenis zems, ka arī veicina izvairīšanos no komunikācijas. Neviens nespēj izprast patreizējo komunikācijas formu.*
- *Nē, arī apmeklējot memoranda padomes sēdes, kuras lēmumu pieņemšanā arī neesot padomes ofis loceklis bija visai demokrātiskas iespējas piedalīties, tomēr, skatot NVO un valsts līdzdalību, šādas iespējas neesmu saskatījis.*
- *Reāli nav izveidota sistēma kaut kādai „kopējai valsts un NVO lēmumu pieņemšanai. Tāpēc arī nav iespējams atbildēt ko vairāk par to, kas būtu, ja būtu.*
- *Efektīva līdzdalība ir tāda, kad ir radīta iespēja maksimāli lielākam lokam valsts pilsoņu līdzdalībai valsts pārvaldē, kā to nosaka Satversmes 2. Pants.*
- *Efektīva līdzdalība var būt tad, ja NVO prot argumentēt*
- *Reformu rezultāta 80% darbinieku ir nomainījušies, un jaunie vēl nav iestrādājušies.*
- *iespēja līdzdarboties NVO ir milzīga. Visi gaida, visi saka, ka ir atvērti utt. Veidojas jaunas līdzdalības formas- ej tik un iesaisties.*
- *efektīvas līdzdalības mehānisms jau sācis darboties. Manabalss.lv. Ir nepieciešams šo iespēju plašāk izmantot, ar lielāku ietekmi līdzdalībai lēmumu pieņemšanā un lēmumu apstrīdēšanā.*
- *Ja netiek radītas lēmumu pieņemšanas neiespējamība bez jomas NVO akcepta, kur visām jomas NVO ir brīva iespēja piedalīties un iesaistīties procesā jebkurā brīdī. Tad nevaram runāt par efektīvu līdzdalību kā tādu.*
- *Reāli, NVO nav resursu un pat, ja tie atrodas, beigu beigās NVO viļas no tā, ka lēmumi netiek pieņemti oficiālajos līdzdalības instrumentos, bet kaut kur citur- kur? Nav ne jausmas. Ir bieži gadījumi, kad individuāla saruna pēc līdzdalības pasākuma ir efektīvāka par dalību stundu garā sēdē. NVO līdzdalība bieži tiek uztverta kā nepieciešamība, tomēr ļoti formāla. Ja NVO izrāda kompetentu (informatīvu) līdzdalības vēlni, izrādās, ka kvalitatīvu līdzdalības procesu nemaz nevar nodrošināt. Mēs paši bieži vien savu līdzdalību nodrošinām ne tik daudz caur Latviju, bet caur mūsu starptautiskajiem tīkliem.*
- *Iepriekšējā formā, iespējams, bija pārāk neformāla. Taču šobrīd noteikti ir kaut kas jāmaina. Kaut vai dot 2 nedēļu termiņu priekšlikumu sagatavošanai uz normatīvo aktu izskatīšanu.*
- *Šobrīd ministrija neieklausās profesionāļos.*
- *Citu lēmumu pieņemšanā domāju, ka uzņēmēji netiek iesaistīti lēmumu pieņemšanā pašvaldības līmenī (Attīstības programma, stratēģija, teritorijas plānojums). Sab. Apspriešanās visi var piedalīties, taču obligāti saņemt atzinumus no NVO nav prasīts.*
- *Informācija ir pietiekami, ar mazu kapacitāti visur neiesaistās, tikai kompetences un budžeta robežās.*

- *Darba sanāksmes var aizvietot ar alternatīvajiem veidiem – Skype, utt., epastā. It īpaši attālākām NVO izmantojot mūsdienu tehnoloģijas.*
- *Efektīva – ja tiek pieņemts lēmums, kas ir interesants visām pusēm, pārskatāmā laika periodā.*
- *Ne īpaši iesaista, bet cenšamies iesaistīties paši, sniedzot viedokli un lūdzot iesaistīt darba grupās.*
- *Reizēm nesaņemam informāciju un netiekam iesaistīti pietiekami savlaicīgi būtisku normatīvo aktu un politikas plānošanas dokumentu projektu izstrādē (piemēram, par VARAM prioritātēm jaunajam ES fondu plānošanas periodam).*
- *Publiski pieejamajai informācijai cenšamies sekot līdzi (VSS, MKK, MK darba kārtības, publiskās apspriešanas u.c.). Mūsu resursi nav pietiekami – laika un speciālistu trūkums, jo līdzdalība parasti ir brīvprātīga papildus pamatdarbam, izņemot gadījumus, kad to var finansēt no projektu līdzekļiem (SIF u.c.).*
- *Efektīva līdzdalība, mūsaprāt, ir savlaicīga iesaistīšana/iesaistīšanās, konstruktīvi un pamatoti priekšlikumi, argumentētas diskusijas un uz argumentiem balstīts lēmums.*
- *Ekspektācijas no ierēdņiem ir ļoti augstas, un tas ir jautājums – vai NVO jānāk ar konkrētu pētījumu un konkrētu likumprojekta redakciju.*
- *Tāpēc iestādes neaicina tās NVO, kas pauž vispārējo viedokli, tā atvieglo iestādei darbu. Vislabāk NVO pā Efektīva līdzdalība nav tas, ko saka NVO burtiski tiek iestrādāts normatīvajos aktos.*
- *Efektīva līdzdalība ir tad, kad no līdzdalības ir vislielāk jēgā. Dažām tad, kad top politikas iniciatīvas ieceres, citām jau detaļu posmā.*
- *Kaut kāda mērā iestādēm, vajag apzināt visas NVO, kas būtu iesaistītas, un attiecīgi jāzina, ko būtu vērts uzrunāt, un ko runāt.*
- *Lai NVO nekļūtu par ministrijas pagarinājumu darba grupās, tam procesam ir jābūt ļoti caurspīdīgām un pieejamam. NVO pārstāvībai darba grupas ir jābūt. Pārstāvim ir būt juristam, jo tad iestāde runā ar NVO kā līdzīgs ar līdzīgs.*
- *Kad priekšlikumi nav ministrijai vēlamī, tie netiek ņemti vērā*
- *Nepieciešams uzlabot sadzirdēšanu*
-

NVO kapacitāte

1. Novērtējiet, cik daudz NVO resursi ir nepieciešams, lai varētu piedalīties? Vai līdzdalība rada administratīvo un finansiālo slogu?
  - *Biedra naudas nodrošina pietiekamus resursus, valsts nefinansē.*
  - *Arī cilvēkresursu trūkums ir problēma, materiālie resursi. Ne visi var atļauties biroju un cilvēkus.*
  - *Protams, ka bez resursiem dalība ir neiespējama to labi parāda ārpus galvaspilsētas strādājošo organizāciju aktivitāte, kura nav liela Līdzdalība neapšaubāmi uzliek gan administratīvo, gan finansiālo slogu, jo jāseko līdzi mājas lapām, darbinieku darba pienākumi jāpaplašina.*

- 2 algoti darbinieki un 1 brīvprātīgā kārtā
- „Cilvēks orķestris”- NVO vadītājs dara visu
- Līdzdalība rada finansiālo un administratīvo slogu. Efektīva līdzdalība valsts pārvaldē var sākties, ja NVO sastāvā ir vismaz 20 biedri. Ar mazāku biedru skaitu tā būs milzīga piepūle un organizācija ātri „nogurs”.
- Liela nozīme ir reputācijai
- Protams, tas palielina administratīvo slogu, kas prasa algotus darbiniekus. Taču ja izveido līdzdalības sistēmu, kur visas jomas organizācijas tiek savlaicīgi informētas, kur NVO ir jebkurā norises posmā iesaistīties un kur lēmumus bez jomas NVO akcepta nevar pieņemt, tad arī šis slogs izlīdzinās uz daudzām organizācijām un kļūst nebūtisks. Pašlaik nākas apmierināties ar iespēju piedalīties līdzdalības imitēšanā, kas tad arī prasa krietnus resursus, kurus var atļauties tikai atsevišķas organizācijas ar labi apmaksātu personālu
- Lai nodrošinātu kvalitatīvu līdzdalību visā spektrā, NVO kapacitātei jābūt vismaz samērojamai ar vienas „vidējas” ministrijas kapacitāti, kādu tā izmanto „ne savu” normatīvo aktu projektu saskaņošanas procesā. Vērtējamie lielumi varētu būt:
  - normatīvās jaunrades apjoms (cik gada laikā tiek „saražoti” normatīvo aktu projekti (atskaitot tā saucamos „tehniskos) un kāds ir to vidējais apjoms);
  - normatīvajā jaunradē iesaistītais personāls (skaits, darbstundas);
  - normatīvo aktu projektu saskaņošanas procesā iesaistītais citu (atzinumus sniegušo) ministriju personāls (skaits, darbstundas).

Šāda veida iesaiste, protams, prasa administratīvus un finansiālus resursus. Ja NVO to nevar atļauties, tad iespējas būtiski sarūk. Ja NVO interesē tika viena, šaura nozare, tad administratīvie un finansiālie resursi var būt ievērojami mazāki.

- Līdzdalībai vajag daudz resursus un tas rada administratīvo un finansiālo slogu. Ierobežoto resursu dēļ, mēs bieži nevaram izrunāt aktuālos jautājumus ar biedriem, bet sākam paši savu viedokli.
- Iekšējā NVO problēma, esam uzņēmēji, nav administratora, skaitliski maza, finansiāli maza. Lai lietas ietu daudz ātrāk, jāpieņem cilvēks darbā.
- Vajadzētu ieviest konsultantu – NVO kuratoru, vidutāju, kurš celtu arī NVO kompetences līmeni un uzlabotu sadarbību
- Priekšlikumi – Norvēģijas fonda u.c. programmu projekti, kur var piesaistīt uz periodu darbinieku.
- Faktiski 3 cilvēki strādā uz info un sadarbību, ja nepieciešams piesaista speciālistus
- Līdzdalības organizācija atkarīga no organizācijas kapacitātes
- Tas ir iekšējais – galvenais cilvēkresursi, finanšu slogs ir minimāls, administratīvas arī mazs, ja būtu reģionā, tad finanšu slogs būtu, jābūt pārvaldībai bez braukšanas

- *Kapacitātei ir arī finansiālā daļa – transporta izdevumi un administratīvie izdevumi (dokumentu sagatavošana jeb sekretariāts), lai to nodrošinātu, cenšamies iesniegt projektus*
  - *Organizācijas jurists cenšas sekot visam, kas notiek MK, MK komitejās, Saeimā, lai nepalaistu garām informāciju, kas citādāk netiek atsūtīta. Tas rada papildus slodzi, jo reizēm tas aizņem visu viņa laiku*
  - *Svarīgi iesaistīt nozares profesionāļus, kas pārstāv nozares intereses (profesionālais spriedums balstīts profesionāļu iekšējās vēlēšanās).*
  - *ministrijai būtu vieglāk strādāt, ja NVO būtu pamata zināšanas ministrijas darba organizācijā*
  - *Lai nodrošinātu efektīvu līdzdalību, pēc organizācijas iniciatīvas (caur saviem kontaktiem) panākts, ka tika novadīta apmācība par to, kā saprast MK Kārtības ruļļus u.c. normatīvos aktus un procedūru*
  - *Izmanto sociālos tīklus, lai izraisītu interesi un pievērstu uzmanību problēmām*
  - *Nepieciešamas aktīvas personības, kas strādā nevis savu interešu aizstāvēšanai, bet gan uzņēmēju un nozares aizstāvēšanai, kurām ir pienākumus pārkāpt pāri administratīvajiem šķēršļiem ierobežota finansējuma apstākļos un panāk nepieciešamo lēmumu pieņemšanu vai apturēšanu*
  - *Vajadzīga profesionāla komanda, kas sastāv no konkrētu jomu speciālistiem.*
  - *Neapšaubāmi, līdzdalība prasa NVO cilvēku un finansiālos resursus, sevišķi ja tā notiek sākot ar darba grupām un beidzot ar diskusijām MK sēdē vai Saeimas komisijā, taču tas ir nepieciešams process. Par lieku “administratīvo slogu” (nevajadzīgu laika tērēšanu) var runāt gadījumos, ja no valsts pārvaldes puses NVO iesaistīšana ir formāla, ja NVO priekšlikumi un iebildumi netiek izvērtēti pēc būtības, ja nepamatoti tiek atbalstītas konkrētas interešu grupas.*
2. *Kādā veidā NVO iekšēji organizē līdzdalību – (vai ir viens cilvēks, kas tam seko un vienkārši iet un stāsta NVO pozīciju visur, kur iespējams, vai arī ir grupa cilvēku [un varbūt vēl arī no ārpuses piesaistītu ekspertu], kuri ‘darbojas’ līdzdalības nodrošināšanā)*
- *Ir viens (..divi) cilvēks, kas nodrošina funkcionēšanu.*
  - *Divi cilvēki uz pastāvīgi slodzi, vadība - no uzņēmumiem.*
  - *Mums ir viens cilvēks, kas seko un pauž viedokli, viņu var aizstāt arī citi, ja rodas nepieciešamība, bet seko līdzī norisēm arī citi biedri, parasti mūsu Valde apspriež konkrēto jautājumu un mēs izveidojam kopējo viedokli, kuru tad viens cilvēks pauž.*
  - *ir divi cilvēki, kas nodrošina savas NVO pozīciju, kuru iet uz visur stāsta. Ideālā gadījumā pozīcija veidojas, ja ir izdevies šo izrunāt biedru sapulcē, padomē vai valdē. Bieži vien pozīcija veidojas no tām atziņām, kad iegūtas dažādos nacionālos vai starptautiskos pasākumos.*
  - *Tas ir dažādi. Mums parasti tie ir daži cilvēki, kuri apmeklē dažādus kōppasākumus, ko gan par līdzdalību saukt nezin vai var. Drīzāk par domapmaiņu, par informācijas apmaiņu.*

- *Ir 5 valdes locekļi. Ir biedra naudas, piesaista projektu naudas no ESF (kapacitātes palielināšana), otrreiz to negribas darīt – milzīga birokrātija pret ieguvumu. Tiek algots viens izpilddirektors, bet cilvēkresursu ir ierobežoti.*
- *Labdarības fondā cilvēki darbojas uz pašiniciatīvu.*
- *Asociācijā ir dalības maksas un izpildinstitūcija, kas aktīvi darbojās.*
- *Aparatūra ir nodrošināta, telpas arī, vajag koordinātu. Viss notiek no biznesa brīvajā laikā. Nav atlīdzības.*
- *Vismaz mūsu gadījumā viens cilvēks nevar pārstāvēt organizācijas pozīciju visās jomās, kur darbojamies, ir nepieciešams saskaņots komandas darbs un regulāra informācijas apmaiņa. Organizācijas līdzdalība tiek koordinēta pa jomām, iesaistot organizācijas ekspertus, un konsultējoties ar sadarbības NVO u.c. ekspertiem.*
- *Organizācijā ir izveidotas speciāla apakšvienība - Pārstāvju nodaļa, kurā ietilpst biedri pilnvarotie darbībai padomēs, darba grupās u.t.t. Tā pat sastāvā ir Sadarbības sektors, kurā ietilpst cilvēki, kuru uzdevums ir sekot konkrētu problēmjauditājumu virzībai valsts pārvaldē vai sabiedrībā*
- *Administratīvais slogs – vismaz viens cilvēks, vai optimāli – divi - uz pilnu slodzi, lai atrastos aprītē, pilnvērtīgi funkcionētu un varētu aizstāvēt savu biedru intereses.*
- *Organizācijas cilvēkresursi ir lieli. Aktīvi darbojas dažādās stratēģiskajās padomēs, darba grupās un citur. Līdzdalībai lēmumu pieņemšanā tiek piesaistītas ekspertu grupas, vai tiek izvirzīts viskompetentākais pārstāvis attiecīgajā jautājumā. Ir gan plaši savi cilvēkresursi, gan arī iespēja pieaicināt jebkuru nozares speciālistu*
- *Daudziem NVO kapacitāte ir vāja – naudas nav, plūsmas ir neregulāras.*
- *Delna gribētu, jau valdības deklarācijas tapšanas laikā piedalīties ar pretkorupcijas jautājumiem, sekot līdz izpildei.*
- *Resursi veidojās no finansējuma ar saistībām – tie ir projekti, kuri jāizpilda. Līdzdalība ir tāda papildus lieta.*
- *Ja tu ieliec kāju durvīs, tu iesaisties garā procesā, kur ir jāreaģē ātri. Iekš NVO viedoklis ir jāizdiskutē pirms kaut ko paust publiski.*
- *Līdzdalības kapacitāte – LPA jau vairākus gadus vērš uzmanību uz to, ka valsts pārvalde sagaida līdzdalību. Šobrīd jau ir augstā līmenī ir līdzdalība MK komitejā, VSS, MK. Bet nav nekāda atbalsta līdzdalībai.*
- *Viss ir nodelēgēt pārstāvi un sniegt viedokli. Bet ir arī NVO procesi, kur NVO viedokli apzina, apkopo un gatavo atzinumus. Mums ir instrumenti perfekti, bet īstenošana nevedās.*
- *Līdzdalības šķērslis – visus nosauc, ka visi ir vienādi darba grupās, apspriedēs, un tajā pat laikā organizācijas-eksperta viedoklis ir tikpat vienāds ar citiem.*
- *Organizācijas, ka iet memorandu parakstīt, ir gājuši cauri LPA kursiem par līdzdalību, un šie cilvēki zina, uz kā iet. LPA ir varējusi sniegt apmācības par līdzdalību un tās saturu.*

- *NVO problēma – informāciju saņem par vēlu. Un nespēj info pārgremot. Tur nav risinājums ar mācībām, tur jāmaina process. Ne visas NVO gribēs sākt līdzdalību ar VSS. Bet vajag jau masu līdzdalību.*
  - *Jānodala ekspertu NVO līdzdalība (No VSS uz augšu) no masu NVO līdzdalības (idejas līmenis). Visi posmi ir svarīgi, un masu NVO var būt pat pilsoņa līmenis.*
3. *Kāda veida palīdzību NVO būtu nepieciešama līdzdalības procesā? (piem., informējošie semināri, mācības, informācijas materiāli utt.)*
- *Asociācijas jēga ir pārstāvība valsts institūcijās, vairāk neko nevajag. Dodiet tikai pietiekoši daudz laika, lai to visu var izvērtēt. Nepieciešams aptuveni 2 nedēļu termiņš izskatīšanai, t.i. respektēt arī mūsu laiku un viedokli. Ja ar nozares ministriju attiecības neveidojas labi, tad nepieciešama iespēja, kur to var norādīt, lai situāciju labotu. Nepieciešams uzklaut un iesaistīt nozares profesionāļus dokumentu izstrādāšanā un apspriešanā.*
  - *Kādreiz bija gan semināri, gan apmācības. Tas būtu ļoti vēlams*
  - *Pašvaldība varētu veidot NVO centru, kur visi varētu izmantot vienotu cilvēkresursu, biroju, tehniku.*
  - *Arī valsts līmenī, piemēram, NAP apspriešanā, nebija laika kvalitatīvi to izskatīt.*
  - *Vajadzētu lai gan vietējās pašvaldības līmenī, gan valsts līmenī ir investīciju plāns kam varētu sekot līdz un izteikt viedokli.*
  - *Varētu veidot seminārus katrā ministrijā kādi procesi viņām ir aktuāli. Tas varētu palīdzēt plānot savus līdzdalības resursus*
  - *Varētu būt ļoti vienkārši skaidrojošo bukleti, ko var parādīt biedriem kā no tiek lietu virzība vienkāršā valodā. Semināri diez vai. Konsultants varētu būt ar e-pastu tel. Pie kura var griezties.*
  - *Palīdzība vairāk nozīmē, ne materiālo, finansiālo, ne cilvēkresursus, bet gan valsts sektora izpratni*
  - *Semināri un materiāli par lieku jau nav. Bet paliek jautājums par reālo to efektu. Vai gala rezultātā līdzdalība ir notikusi, vai kāds jautājums kādā jomā tiek kopēji lemts. Vai tās ir apmācības lobēt, iegūt informāciju, sniegt informāciju, bez iesaistes lēmumu pieņemšanā. Bez sistēmiskiem jauninājumiem, kardināliem, šāda palīdzība lielā mērā ir līdzekļu izšķiešana. Protams tas „atmaksājas” valsts institūcijām, kuras gala iznākumā saņem formālu iespēju atzīmēt, ka līdzdalība notikusi, un kādās pārrunās ir piedalījušās kādas noteiktas NVO, ko tad arī pasniedz kā līdzdalību*
  - *Tas viss ir „pupu mizas”, nepieciešami aktīvi cilvēki, kas visu virza*
  - *Palīdzība NVO var būt ļoti dažāda atkarībā no konkrētās NVO pieredzes, t.sk. arī informatīvi materiāli, semināri par dažādām līdzdalības iespējām, organizāciju pieredzes apmaiņas semināri.*
  - *Ļoti būtiska NVO ir tieši finansiāla palīdzība, lai nodrošinātu organizācijas ikdienas darbu (informācijas apmaiņa, viedokļu koordinēšana un noformulēšana, priekšlikumu un atzinumu sniegšana, dalība sanāksmēs un semināros).*

- *Kapacitātes stiprināšanai vajag – lai var atalgot cilvēkus, kuri spēj un orientējas (veselības, labklājības), kurš spēj paskatīties gala saņēmēja viedokli normatīvā kontekstā.*
- *NVO pieredzes, zināšanu un kompetences pietiek, bet jaunām un mazāk kompetentām vajadzētu organizēt apmācības, kurās detalizēti izskaidrotu apriti, procedūras (vēlams nevis lekciju, bet diskusiju formā) – valsts pārvaldei vajadzētu izstrādāt šādu piedāvājumu, ieviest „konsultantu NVO” – kuratoru, vidutāju – tas celtu NVO kompetences līmeni un uzlabotu sadarbību, īpaši interešu pārstāvniecībām, kas nav tik cieši saistītas ar likumdošanu, tās izmaiņām un tml.*
- *Nepieciešamā palīdzība – informācija par Memorandu. Informāciju par jaunām iespējām būtu vēlams „anotācijas” formā, kur īsumā būtu minētas priekšrocības un ieguvumi, nevis 40lpp. bieza, kuras izskatīšanai un saprašanai, vai tas vispār varētu būt noderīgi, nepieciešams patērēt daudz lieku resursu.*
- *Nepieciešamas plašākas iespējas startēt projektu konkursos, turklāt nodalot grupās – lielas organizācijas; mazas organizācijas*
- *Valsts varētu atļaut izmantot sanāksmēm savu infrastruktūru.*
-

Sadarbība

1. *Vai līdzdalības procesā NVO veido sadarbību ar citām organizācijām un institūcijām? Cik lielā mērā līdzdalība ir katras NVO individuāls process vai arī ‘kopdarbs’? Cik nozīmīgs ir organizācijas lielums – tīklojums, valsts pārsegums, lai sekmīgi līdzdarbotos?*
  - *Izmantojam institūcijas: LPS, Lielo pilsētu asociāciju, LDDK, LTRK, jo šobrīd nevar runāt ar ministriju pa tiešo.*
  - *Šobrīd galvenokārt pašvaldības līmenī. Vienmēr gribētos labāk, bet ir ok. Lielā mērā pozitīvi strādā ar LDDK, LTRK.*
  - *Veidojam, tad kad ir nepieciešams, p. pilsoniskā alianse u.c. ja kopdarbs, tad meklējam (p. pret VIDu par grāmatvedību). Deķi par naudu nedalām, līdz ar to individuālsās intereses nav izteiktas.*
  - *Mēs sadarbojamies ar citām NVO. Piemēram, NAP izstrādei mēs izveidojām NVO līdzdalības konsorciiju. Kopdarbs noteikti palīdzēja. Lielums ir svarīgs, tomēr, lai organizācijas viedokli ņemtu vērā, svarīga pārstāvja kompetence un spēja savu ideju „pārdot”*
  - *Mūsu līdzdalība ir individuāls process, reizēm sadarbojamies ar pietuvināta profila organizācijām, taču tā kā esam vienīgā tāda organizācija savā jomā, tad ar citām nesadarbojamies.*
  - *Konsultatīvās padomes ietvaros visi „ir spiesti” sadarboties ar citām NVO, taču sadarbība ir epizodiska*
  - *visu nosaka ierēdņa ieinteresētība, prasmes un vēlme uzklaut NVO*
  - *Protams, tas ir galvenais guvums šajā procesā, ka NVO veido sadarbību. Citādi vispār šai pseidolīdzdalībai nebūtu nekāda vērtība no vairuma NVO puses.*

- Skatoties, ko uzskata par sekmīgu? Ja runa ir par konkrētās NVO interešu lobēšanu, kas atsaucas uz šīs NVO finanšu resursiem tālākajā, galvenokārt skatot administratīvus izdevumus. Tad protams ir nozīmīgs arī organizācijas formālais lielums un šīs organizācijas intelektuālais potenciāls kadru ziņā. Ja ir vienkārši ierese piedalīties šajos kopsākumos, kurus dēvē par līdzdalības pasākumiem, iepazīties ar citām organizācijām, gūt informāciju. Ar ko arī nodarbojas lielākas vairums NVO, kuri piedalās dažādos valsts veidotos saietos
- Laba sadarbība ar starptautiskām organizācijām, dažādām amatu biedrībām, taču sadarbību ar Tautsaimniecības padomi vērtē kā sliktu, nejut, ka tiktu aizstāvēti.
- Intereses diferencējas, starp dažādām organizācijām var būt dažādas intereses, ciešākā sadarbība ir ar Pašvaldību savienību. Visur meklē sabiedrotos, īpaši vērtīgi sadarbības partneri ir LDDK, LTRK. Rezultāti ir labāki, ja intereses tiek aizstāvētas kopā.
- Organizācija pārstāv biedru intereses. Biedri ir no ļoti dažādām nozarēm. Turklāt, biedri var būt arī biedru organizācijas (asociācijas u/c.). Organizācijas lielumam un tīklojumam, protams, ir nozīme. Ar maziem resursiem paveikt kaut ko būtisku ir diezgan sarežģīti. Ar tīklojumu nav tik vienoziģīgi – te ļoti daudz kas ir atkarīgs no organizācijas interesēm un ietekmes objektiem. Ja organizācijas intereses ir normatīvās jaunrades ietekmēšana valsts līmenī, tad tīklojums var arī nebūt. Savukārt, ja organizācija grib sniegt biedriem pakalpojumus un biedri ir izvietoti arī reģionos, vai arī, ja organizācija grib ietekmēt reģionu līmeni, tad tīklojumam ir nozīme.
- Katrai NVO savi jautājumi jāvirza caur savu ministriju, kā piemēram ZM Konsultatīvā padome, kur ir pārstāvētas visas saistošās struktūras: zinātne, arodbiedrība, inspekcijas, valsts sektors u.c.
- Ļoti laba sadarbība ar FM. Konsultatīvās padomes ietvaros „ir spiesti” sadarboties arī ar citām NVO, taču sadarbība ir epizodiska. Ikdienā sadarbojas arī ar savas sfēras asociācijām un biedrībām
- Sadarbība ar citām organizācijām ir ļoti būtiska, lai kopīgā mērķa sasniegšanai pēc iespējas izmantotu katras organizācijas stiprās puses (speciālistu zināšanas, organizāciju darbības specifiku). Tāpat ir svarīga arī sadarbība ar valsts un pašvaldību institūcijām – gan konsultējoties ar tajās strādājošajiem speciālistiem, gan skaidrojot savu pozīciju.
- Ar tīklojumu nav tik vienoziģīgi – te daudz kas ir atkarīgs no organizācijas interesēm un ietekmes objektiem. Ja organizācijas intereses ir normatīvās jaunrades ietekmēšana valsts līmenī, tad tīklojums var arī nebūt. Savukārt, ja organizācija grib sniegt biedriem pakalpojumus un biedri ir izvietoti reģionos, vai arī, ja organizācija grib ietekmēt reģionu līmeni, tad tīklojumam ir nozīme
- Organizācija lieluma un “tīklojuma” nozīme sekmīgas līdzdalības nodrošināšanai ir lielāka, jo plašāka ir organizācijas darbības joma un lielāki sasniedzamie mērķi.
- laba sadarbība – likumdošanas jautājumos
- Ar Pilsonisko aliansi arī sadarbojas. Sāka strādāt SIF padomē. Iesaistījās, jo SIF izvērta ārpriģtīgas prasības NVO, un izstājās, jo nevar ietekmēt procesu.

- *Darba grupās jādiskutē dokumenta idejas līmenī*
  - *Jāmācās sadarbības kultūra*
  - *īpaši lielu uzmanību pievērš kopdarbībai ar citām nevalstiskām organizācijām. Tīklojums ļauj uzturēt sakarus ar visu nozaru NVO*
  - *Labā sadarbība ar Pilsonisko Aliansi*
  - *Jāstiprina organizāciju savstarpējā sadarbība jomas/sekтора ietvaros*
2. Novērtējiet sadarbību ar valsts pārvaldes/pašvaldību institūcijām? Kādi faktori veicina, un kādi kavē? Kāda ir bijusi līdzšinējā sadarbības pieredze? Sniedziet piemērus?
- *Galvenais kavēklis lēmumu virzībā ir politiskā griba*
  - *Gribētos labāk, dažas lietas izdodas panākt, tomēr vēl ciešāk vajadzētu. Viņi aizņemti, mēs aizņemti, mēģinājām ieviest praksi regulāri tikties un pārrunāt, tas neaizgāja. Pašvaldībai interesē lielie. Lielajiem ir lielāks svars utt. Attīstības plāna veidošanā sadarbojās.*
  - *Pozitīvi, jo pārsvarā valstij vajag no biedrības nevis otrādāk*
  - *Veicina, Kavē – kopējā sapratne, izpratne, tās trūkums vai pietiekamība. Ierēdņu pasivitāte vai tieši pretēji aktivitāte, iniciatīva. Birokrātiskie šķērši*
  - *Valsts pārvaldē trūkst profesionālisma, kompetences un izpratnes („sekli rok”). Ierēdņi ir radījuši sistēmu, kas padara viņus neaizvietojamus*
  - *Sadarbību ar valsts pārvaldes/pašvaldību institūcijām veicina savlaicīga iesaistīšanās, konstruktīvi un pamatoti priekšlikumi, uz zināšanām un argumentiem balstītas diskusijas. Attiecīgi kavē pretējais iepriekšējam – novēlota iesaistīšana, nekonstruktīvi priekšlikumi, diskusijas dalībnieku nekompetence, NVO priekšlikumu nepamatota noraidīšana*
  - *Grūti sokas ar sadarbību. Visu nosaka, diemžēl, ierēdņa ieinteresētība, prasmes un vēlme uz klausīt NVO (bieži nevēlas un augstprātīgi uzkata sevi par vienīgajiem speciālistiem). Esam pat sastapušies ar klajiem meliem. Ne vienmēr valsts aparāts strādā godprātīgi, pilda solīto – reizēm sola, lai „atkratītos” no neērtas NVO. Ir gadījumi, kad valsts subsidētās NVO viedokli uzdod par vienīgo patieso (Zemkopības ministrijā, piem., LOSP)*
  - *Kopumā var teikt, ka sadarbība ir laba. Ir vairākas labas iespējas:*
    - *Runāt par svarīgākajiem jautājumiem Trīspusējās sadarbības padomē un tās apakšpadomēs;*
    - *Izvērtēt normatīvo aktu projektus jau to tapšanas stadijā un sniegt par tiem atzinumus (iebildumus, priekšlikumus);*
    - *Piedalīties darba grupās, kas gatavo normatīvo aktu projektus.*
- Par pozitīvo pieredzi var uzskatīt visus gadījumus, kad valsts puse ir ieklausījusies (ņēmusi vērā iebildumus un priekšlikumus), kā rezultātā normatīvais akts ir kļuvis labāks par sākotnējo projektu. Par negatīvo pieredzi var uzskatīt pretējo (lai gan Organizācijai arī tā zināmā mērā ir pozitīvā pieredze – kļūdas, kā mācību bāze).*
- *Ļoti dažāda ir pieredze. Jaunas idejas ir vieglāk ieviest, bet problēmas rodas tad, ja gribi norādīt, ka ministrija dara kaut ko nepareizi. (Tas acīmredzot nepatīk ministrijām, jo kritika tiek uztverta ļoti personīgi).*

- *Kavē joprojām liela valsts, arī pašvaldību institūciju neizpratne par NVO darbību kā tādu. Par brīvprātīgo darbu. Taču šajā ziņā situācija ir uzlabojusies. Tas arī veicina sadarbību. NVO nākot ar konkrētu piedāvājumu, kurā NVO ir nevis kādu resursu prasītājs, bet nāk ar piedāvājumiem veikt kādu šobrīd neapvertu institūcijas darbības daļu, parasti atteikuma nav un sadarbība notiek.*
- *Mūsu organizācijai bija ilgstoši laba sadarbība ar Rīgas domes Viddzemes, vēlāk Ziemeļu rajona direkciju, kopjot dažādus objektus. Tika sniegtas nepieciešamas piekļuves atļaujas, niokārtotas formalitātes.*
- *Ar Labklājības ministriju ir noslēgta vienošanās par sadarbību un atsevišķos gadījumos tas bijis pamats domapmaiņai, un konsultāciju saņemšanai no amatpersonām.*
- *Labā pieredze: „īsās piegādes ķēdes” šobrīd tiek iekļautas nākotnes LAPā.*
- *Labā pieredze: Vietējās Identitātes produkta ideja tiek iekļauta Reģionālās attīstības politikas pamatnostādņēs.*
- *Ar valsts pārvaldi ļoti labas. Ar pašvaldībām nesakrīt, jo tās lobē vietējās intereses.*
- *Sadarbību veicina ierēdņu atvērtība pret ierosinātiem jautājumiem. Ja ierēdņi uzsāk pretdarbību, sadarbība nenotiek*
- *Arī valsts pārvaldē sadarbības process ir labs, ministrijai ir svarīgi sadarboties ar viņiem, viņi tiek uztverti kā ietekmīgs spēks.*
- *Kopumā sadarbība ar valsts pārvaldes iestādēm ir laba un veiksmīga. Reizēm neapmierina birokrātija, datu apmaiņas ātrums vai neelastība*
- *Sadarbību ar valsts pārvaldes/pašvaldību institūcijām veicina savlaicīga iesaistīšana/iesaistīšanās, konstruktīvi un pamatoti priekšlikumi, uz zināšanām un argumentiem balstītas diskusijas. Attiecīgi kavē pretējais iepriekšminētajam – novēlota iesaistīšana, nekonstruktīvi priekšlikumi, diskusijas dalībnieku nekompetence, NVO priekšlikumu nepamatota noraidīšana.*
- *Pozitīvie piemēri: daudzas problēmas tiek atrisinātas jau normatīvo aktu projektu izstrādes darba grupās un “oficiālā saskaņošana” pēc izsludināšanas VSS ir daudz vienkāršāka*
- *Kā konkrētu ļoti pozitīvu piemēru gribas minēt arī RAPLM organizēto darba grupu “Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādņu 2011.-2017. gadam” izstrādei, kuras ietvaros tika panākti kompromisi starp ļoti atšķirīgām interesēm un tapa loģisks, uz piekrastes ilgtspējīgu attīstību vērsts dokuments, kas tagad tiek pakāpeniski ieviests.*
- *Kā ļoti negatīvu piemēru vides NVO var minēt NAP izstrādes procesu, kur sabiedriskās apspriešanas laikā NVO priekšlikumi tika noraidīti bez kādiem pamatojumiem un konstruktīvām diskusijām.*
- *Negatīvi vērtējami arī tie gadījumi, kad tiek sagatavoti būtiski grozījumi svarīgos normatīvajos aktos, nekonsultējoties ar NVO, piemēram, x sagatavotie grozījumi x likumā. Negatīvi piemēri ir arī tie gadījumi, kad NVO sniegti iebildumi un priekšlikumi netiek savlaicīgi izvērtēti un izdiskutēti pēc būtības. Rezultātā tiek nevajadzīgi tērēts laiks.*
- *Sadarbība tīklojumā svarīgā, jo viena nevar izcīnīt.*

- *Ir vajadzīgs tīklojums un NVO profesionalizācija, un tas veicinātu sadarbību ar valsts pārvaldi, lai visi nav vienādi – vājināti. Visiem ir tiesības paust viedokli, bet ir jāveido hierarhija, profesionalizācija.*
- *Dažam NVO ir tīklojums, bet tur vajag vienādas/līdzīgas intereses. Bet NVO jau ir dažādas interese, bet nepaļautos uz tīkla organizācijas spēju. Tur nu nebūs „NVO sektors runā vienā balsī”.*
- *Iesaistīšanās iespējas ir tad, kad projekts ir tehniski sarežģīts, nevis, idejas un konceptuālajā stadijā. Kad dokuments ir VSS. Tad rets NVO spēj pacelties līdz ministrijas zināšanu līmenī, un mainīt pieeja.*
- *Plašāk vajadzētu attīstīt sektora organizāciju sadarbību*

Normatīvais regulējums

1. *Vai Latvijas regulējums, kurš paredz NVO iesaistīšanos valsts pārvaldē, ir skaidrs, detalizēts un viegli saprotams, jo īpaši nelielas kapacitātes NVO? Cik lielā mērā NVO izjūt, ka to tiesības piedalīties valsts pārvaldē ir noteiktas normatīvajos aktos un nav balstītas tikai iestāžu labajā gribā tās iesaistīt vai neiesaistīt to darbā?*
  - *Normatīvais regulējums pa lielam ir vienaldzīgs, dzīvojam no sava budžeta un savas profesionālās intereses, jautājumus aizstāvam ar savu cilvēkresursu kapacitāti nevis balstoties uz normatīvo aktu regulējumu.*
  - *Iesaistes procedūras ir pietiekami skaidras*
  - *nav nepieciešams visu skrupulozi reglamentēt, padarīt lieki birokrātisku*
  - *Esošais regulējums ir atbilstošs, visu izšķir personas, kas virza NVO jautājumus savas nozares un uzņēmumu interesēs*
  - *Nesūdzos, ja esmu pasīva tad neredzu jēgu*
  - *Regulējums ir saprotams. Bet mazas NVO reti spēj piesaistīt speciālistus, kuri sekmīgi varētu virzīt ierosināto jautājumu*
  - *Diemžēl, liela daļa NVO ar likumdošanu ir uz Jūs un patiesi to iesaistīšanu nosaka ierēdņu labā griba. Kamēr likumprojektu anotācijas nepieprasīs sabiedrības viedokli un atļaus atrakstīties ar frāzi – sabiedrības intereses minētais likumprojekts neskar (jautājums – kam tad tas tiek izdots) tikmēr NVO nevarēs pilnvērtīgi iesaistīties. Vēl daļu cenšas noformēt kā tehniskos projektus, kur vispār sabiedrībai nav daļas, jo tie nav speciālisti pēc ierēdņu uzskata*
  - *Normatīvā bāze ir OK un tā paredz NVO iesaisti. Iesaiste nav saistīta ar labo gribu. Ar labo gribu ir saistīta ņemšana vērā.*
  - *Ir tiesības piedalīties, apzinoties, ka MK ir specifiska valoda un forma. Ja seko likuma burtam, tas process ir lēnāks un mazāk efektīvs, bet sakārtotāks. Ja grib kaut ko mainīt, ir jābūt drīzāk uz Ķīļa pieeju orientētam, kustināt ūdeņus.*
  - *Ierēdņi, darbinieki saprot var uzrakstīt, jāsaņem akcepts no augšas, ja tur neiedziļinās, nedod akceptu, tad nav tālākās virzības. Vadība reizēm nespēj iedziļināties lietās.*
  - *Kopumā normatīvais regulējums ir skaidrs un veiksmīgi darbojas, organizācijas līdzdalību lēmumu pieņemšanā nosaka un regulē Ārstniecības*

likums. Ir lietas, kuras nevar ietekmēt, jo pamatā ir politiskais uzstādījums radīt konkrētu likumu vai izmainīt kādu punktu, un tas tiek izpildīts, neskatoties uz to, ko domā citas iesaistītās puses – jau iepriekš ir zināms, kāds būs rezultāts, tāpēc ir ļoti maza iespēja izmainīt situāciju vai panākt savu.

- *Pēc daudzu gadu līdzdalības pieredzes sākam pilnībā saprast un izmantot savas tiesības un iespējas un šķiet, ka Latvijas regulējums lielā mērā nodrošina sabiedrības līdzdalības iespējas. Taču jaunai un nelielai NVO varētu būt visai grūti to ātri apgūt un izmantot.*
- *Normatīvais regulējums, kura ietvaros darbojas, ir skaidri saprotams un labi noregulēts, taču trūkst informācijas par to, kas tieši neskar šo sfēru*
- *Kopumā normatīvais regulējums ir skaidrs un darbojas, reizēm ir domstarpības ar steidzamību, jo MK ir tiesības pasludināt kaut ko par steidzamu (piemērs par kapitālsabiedrību reformu).*
- *To, ka tiek nodrošinātas normatīvajos aktos noteiktās NVO līdzdalības tiesības, apliecina tas, ka pēdējos gados mūsu organizācijai nav bijušas problēmas ar “oficiālajā kārtībā” sniegto iebildumu izskatīšanu un iesaistīšanu saskaņošanas procesā, tāpat arī mūsu pārstāvji vajadzības gadījumā ir varējuši piedalīties VSS, MKK un MK sēdēs.*
- *Politiskās intereses dominē, tiek lemts nevis pēc profesionālisma, bet gan pēc politiskās piederības. Likums pieļauj, ka sabiedriskās organizācijas tiek mākslīgi veidotas un dibinātas, lai iegūtu finansējumu, nav nozares profesionāļu un interešu pārstāvniecības.*
- *Nav pozitīvas konsekvences tajos gadījumos, kas nav regulēti normatīvajos aktos un ir atkarīgi tikai no iestādes labās gribas – ne vienmēr tiekam savlaicīgi iesaistīti darba grupās, ne vienmēr tiek organizētas starp institūciju sanāksmes, ja to var aizstāt ar elektronisko saskaņošanu, ne vienmēr tiekam informēti par dokumentu projektu virzību pēc starp institūciju saskaņošanas, ne vienmēr atbildīgā ministrija painformē par VSS, MKK un MK sēdēm, kurās tiks izskatīti nesaskaņotie projekti.*
- *Dažreiz, piemēram, NAP izstrādes procesā, līdzdalība tiek nodrošināta tikai formāli, nepamatojot priekšlikumu noraidīšanu un tādējādi nenodrošinot atgriezenisko saikni sabiedriskās apspriešanas procesā, sabiedrībai nebija pieejama informācija par paralēli NAP izstrādei notiekošo konkrēto pasākumu un finansu plānošanu.*
- *Varētu būt pieejami ļoti vienkārši skaidrojoši bukleti (vienkāršā valodā), kurus var parādīt biedriem, lai saprastu - kā notiek lietu virzība. Semināri diez vai. Konsultants varētu būt ar e-pastu tel. Pie kura var griezties*
- *Daudzas NVO nepārzina savas tiesības. No mums instrumentiem LV ir pilns spektrs visos līmeņos, bet cilvēki jau nepārzina šo spektru. Bet vai NVO, kad ir saņēmušas noraidījušās atbildi un attiecīgi NVO nezina, ko darīt tālāk. VP ir nespēja tolerēt viedokli. Ja viedoklis ir pretējs, tad VP piekasās procedurāli. Ir pat tā, ka pašas VP iestādes neizpilda savu procedūru.*
- *Valsts pārvaldē r noteikti sadarbībai ar NVO, bet ne vienmēr tie cilvēki ir kompetenti atbildēt par normatīvā regulējuma jautājumiem.*

2. Vai esošais regulējums pietiekami skaidri definē kritērijus, saskaņā ar kuriem tiek apspriesti, ņemti vai neņemti vērā ieteikumi un padomi, kurus sniedz NVO, īstenojot pastāvošos NVO līdzdalības mehānismus, piemēram, iesaistoties darba grupās vai sniedzot atzinumus? Vai visi NVO ieteikumi tiek līdzvērtīgi analizēti, pat ja tie netiek ņemti vērā?
- *Nav skaidri kritēriji*
  - *Kritēriji ir Ok, piesaista pēc būtības.*
  - *Kritēriji NVO viedokļu šķirošanai nepastāv. Dažādu ierēdņu darbības iespaidā NVO ieteikumi mēdz palikt bez izskatīšanas*
  - *Domāju, ka nē! Netiek ņemti un analizēti visi.*
  - *Tā ir un paliek instanču tiesības noteikt, ko ņemt vērā, vai ņemt vērā, vai neņemt vērā.*
  - *Regulējums nedefinē kritērijus un NVO viedokļi bieži tiek vienkārši ignorēti bez jebkāda pamatojuma. Bieži izskan frāze „tas būs politisks lēmums”.*
  - *Iesaistes regulējums pietiekami skaidri definē kritērijus (katrs LDDK iebildums ir jāpamato), atbildīgajai institūcijai, ja tā iebildumu neņem vērā, ir jāsniedz pamatojums. Ja pamatojums neapmierina, LDDK ir iespēja sniegt paskaidrojumus un argumentus tālākajā projekta izskatīšanas procesā (VSS, MKK un MK, kā arī Saeimas komisijās, ja projektu pēc tam skata parlamentā).*
  - *“Regulējumā” definētu kritēriju, šķiet, vispār nav. Kritēriji, pēc kuriem parasti vērtē priekšlikumus un iebildumus, ir pamatota atsauce uz citiem normatīviem vai politikas plānošanas dokumentiem, zinātniskiem pētījumiem, kā arī ietekme uz valsts budžetu un ekonomiku. Šķiet, ka vairumā gadījumu NVO priekšlikumi un iebildumi tiek vērtēti objektīvi, izņemot gadījumus, kas būtiski skar finanšu plānošanu (piemēram, NAP izstrāde, prioritāšu noteikšana jaunajam ES fondu plānošanas periodam, LVM ziedojumu sadalīšanas kritēriji) vai skar būtiskas ekonomiskās.*
  - *Svarīgi ir mācēt pareizi noformulēt priekšlikumus, ja NVO stāsta tikai par ideju, tad atbildes nav.*
  - *Kā sajūgt kopā lobēšanu un sabiedrības līdzdalību.*
  - *Lai sagatavotu argumentāciju vajag daudz laika, arī lai iegūtu kvalitatīvu informāciju. Mazas NVO to nevar*
3. Vai valsts pārvaldes iestādes pašas pārzina regulējumu par NVO iesaistīšanu valsts pārvaldē? Cik lielā mērā iestādēm ir pienākums iesaistīt? (jautājums tikai NVO pārstāvjiem!)
- *Nav receptes, kā varētu pateikt kā rīkoties, lai nebūtu sajūta, ka mūs nedzird. Nozīmīgs faktors ir vēlēšanas ik pēc četriem gadiem, pirms kurām pašvaldība ir atvērtāka.*
  - *Cik lielā mērā ir pienākums – ir, jo tas skar sab., uzņ. Soc grupu intereses. Arī NVO bieži vien runā kā mākslinieki, līdz ar to ne viss ir jāņem vērā. NVO ir jāspēj sevi nopārdot savu viedokli, kompetenci. Spēja pamatot vajadzību ir viena no NVO vājajām pusēm. Nav arī statistikas utt.*

- *Pārvaldes pārzina*
- *Ne visi ierēdņi zina prasību par sabiedrības iesaistīšanu, liela daļa vāji pārzina savas jomas NVO. Bieži neviens arī neprasa, vai NVO ir bijušas iesaistītas.*
- *Domāju, ka lielā mērā šie regulējumi netiek lietoti pat tādā veidā, kādā tie ir. Tikai retumis, atsevišķas ministrijas tos pielieto. Piemēram, Zemkopības ministrija. Taču tā nav mūsu joma, sfēra*
- *Iestādes nereti pārzina tikai savu darbības jomu un NVO jautājumi ir mazāk zināmi. Bet šobrīd ir vērojams process, ka nozaru iestādēs sāk parādīties profesionālas amatpersonas sadarbībai ar NVO.*
- *Domājams, ka pārzina visai labi, bet ne visai vēlas iesaistīt (iespējams, vēloties raitāku procesu un nevēloties diskutēt par sarežģītiem un neērtiem jautājumiem), ja tā ir tikai "labā prakse" (darba grupas un konsultācijas pirms projekta izsludināšanas VSS), nevis obligāts process (saskaņošana pēc izsludināšanas VSS).*
- *Cik ilgi pilsoniskā sabiedrība būs gatava iesaistīties, ja nav rezultāta?*
- *Valsts pārvaldes iestādes pārzina regulējumu pietiekami skaidri, jo izpildvaras līmenī normatīvajā jaunradē tās pašas darbojas pēc tā paša regulējuma). principi definē kritērijus (katrs LDDK iebildums ir jāpamato), atbildīgajai institūcijai, ja tā iebildumu neņem vērā, ir jāsniedz pamatojums. Ja pamatojums neapmierina, LDDK ir iespēja sniegt paskaidrojumus un argumentus tālākajā projekta izskatīšanas procesā (VSS, MKK un MK, kā arī Saeimas komisijā, ja projektu skata parlamentā).*
-

4. *Kāda ir Jūsu pieredze ar līdzdalību reglamentējošo un NVO tiesības ietverošo tiesību aktu piemērošanu? (ja iespējams, nosauciet kādu pozitīvo/negatīvo piemēru)*

- *Ja nav NVO apstiprināta, kā labuma guvējs, pašvaldība nevar nodot bezatlīdzības lietošanā pašvaldības telpas.*
- *Normatīvo pārzinu. Ierēdņiem ir jāzina, mēs rokamies iekšā, ja ir reālas problēmas.*
- *Pozitīva*
- *Arī darba grupās izglītības jautājumos, kurās piedalījāties tika uzspiests institūcijas viedoklis. Jautājums bija par pārlietu dažādoto programmu klāstu vienas plūsmas mācību dažādās iestādēs, kas rada papildus izdevumus grāmatu iegādē un pielāgošanās dažādām programmām, teiksim pārejot no skolas uz skolu.*
- *Piemēram MK komitejas sēdēs gan ir atļauts NVO piedalīties saskaņā ar MK Kārtības rulli, bet īpaši premjera Godmaņa laikā, tam nebija nekādas nozīmes. Valsts sekretāru sanāsmēs gan ir iespēja izteikt savu viedokli*
- *Normatīvie akti lielā mērā nodrošina līdzdalības iespējas (piemēram, normatīvu un politikas plānošanas dokumentu izskatīšanas un saskaņošanas procesā Ministru kabinetā un Saeimā, ietekmes uz vidi novērtējuma procesā, teritorijas attīstības plānošanas procesā), NVO ir iespējas paust un aizstāvēt savu viedokli visos līmeņos.*

- *Ir bijuši vēl gadījumi, bet sapratām, ka tā ir sistēma un uzklauts tiek, ņemst vērā viedokli, kas saskan ar institūcijas viedokli. Un kā jau arī iepriekš minēju šādu sadarbību nekādi nevar klasificēt kā līdzdalību. Domapmaiņa, diskurs, ne vairāk.*
- *Negatīvā pieredze – reizēm normatīvo aktu projekti bez objektīva pamatojuma tiek izskatīti kā “MK lieta” steidzamības kārtībā, reizēm NVO priekšlikumi un iebildumi netiek ņemti vērā bez pamatojuma (piemēram, NAP izstrāde).*

Jauninājumi Latvijai

1. Kādus jaunus līdzdalības mehānismus jūs varētu ieteikt ieviest Latvijā (no citu valstu pieredzes)? Kuras valsts pieredze Latvijai varētu būt piemērota?

- *Esošie mehānismi ir noderīgi (t.sk. padomes, darba grupas u.c.), ja tiek iesaistīti profesionāļi ar savu viedokli no dažādām organizācijām.*
- *Būtu labi ieviest profesionālu organizāciju līdzdalību dažādu licenču un saskaņojumu saņemšanai par konkrētu dalībnieku darbošanos nozarē ar mērķi samazināt nelegālo vai nelikumīgo darbošanos nozarē, jo tur sakrīt visu uzņēmumu un arī valsts intereses.*
- *Latvijas Lauku kopienu parlaments kā līdzdalīgās demokrātijas metode.*
- *Reizi gadā varētu būt kopēja sanāksme ierēdņiem no ministrijas ar savas nozares NVO, kur ministrijas iepazīstītu ar saviem darba plāniem likumdošanas jomā uz gadu, NVO pieteiktos uz tām darba grupām, kurās varētu dot lielāko labumu.*
- *Katram likumprojektam virzīšanā ir tabuliņa ar „sabiedrības viedokli”. Vairumā ir redzēts „sab.viedoklis nav nepieciešams”. Tā nedrīkstētu būt. Ir jābūt veidam kā nodrošināt sab.viedokļa ņemšanu vērā caur NVO.*
- *Nekādus jaunus instrumentus nevajag – vajag izmantot un īstenot jau esošos instrumentus labā kvalitātē. Vajag arī izvērtēt visus līdzšinējos. Nav jēgas pārņemt jaunas idejas, lai izklidētu kapacitāti!!!!*
- *Būtu atbalstāma iniciatīva iekļaut Centrālās vēlēšanu komisijas sastāvā NVO pārstāvjus. Lietuvā noteikts, ka Lietuvas juristu biedrības pārstāvji ir vienmēr par vienu vairāk, nekā partiju pārstāvji. Latvijas gadījumā tie varētu būt ne tikai juristi bet arī citas NVO*
- *Domājam, ka adopcija šeit neder. Esam pārāk atšķirīgi Bet adaptēt atsevišķus elementus iespējams. Pie tam, mums ir pietiekams potenciāls, lai izveidotu savu, unikālu līdzdalības mehānismu. Nepieciešama vien laba griba un pamatīgas sistēmiskas pārmaiņas LV demokrātijā, valsts pārvaldē, kā tādā.*
- *Jāsaka, ka pēdējo pusotra gada, vairs nesekojam līdzdalības iespējām kā tādām, jau minēto iemeslu dēļ. Līdzdalība nenotiek, notiek vien tās imitācija.*
- *Krīzes laikā UK bija politiķu un NVO vienošanās – sociālais pakts - Great UK vai Building bigger UK, kur abas puses liks iekšā visus resursus cik varēs, un kopā arī darbosimies. UK krīzes laikā piešķīra 42 miljonus krīzes pārvarēšanai.*

- *Izziņot savlaicīgi pieteikšanās iespēju pie ministriju veidotām darba grupām, p. par NĪ nodokli uz FM sanāksmēm x vispār netika aicināti.*
- *Aktīvāk vajadzētu izstrādes procesā iesaistīt NVO, jo ierēdņi nevar zināt par reālo situāciju uz vietām visos līmeņos attiecīgo NVO. Vietējā līmenī darba grupas, likumu līmenī – darbs komisijās. Būtu jānodrošina, ka nozaru profesionāļi tiek iesaistīti visu lēmumu pieņemšanā*
- *Padomes mēģina veidot, kā modelis nav iegājies, svarīgi piedalīties sēdēs regulāri ar balsstiesībām.*
- *Pozitīvi – dalība soc.tīklos (p. ministriju, aģentūru). To vajag arī deputātu. līmenī, lai var sekot ar ko konceptuāli nodarbojās. Ja grib NVO viedokli, var ātri iegūt viedokli caur soc. tīklu.*
- *Lai iesaistītu arī reģionus – sakaru tehnoloģijas (Skype, telekonference utt.) tikai bez lieliem ieguldījumiem, ir pieejami bezmaksas (PDF platforma utt., Ķīļa izskaidrojumi caur video rullīšiem, Lembergā – domes mājas lapā iknedēļas tikšanās ar medijiem, viņa mājas lapā katru mēnesi intervija ar viņu). To varētu darīt p. VID, kas regulāri varētu kaut ko tādu skaidrot vienkāršā, vieglā valodā. (piemēram, par grāmatvedību kad bija problēma_)*
- *Jautājumi ir jāvirza caur savu ministriju (piemēram, kā LZA caur ZM konsultatīvo padomi*
- *Šķiet, ka arī pašlaik Latvijā pastāvošās līdzdalības iespējas un mehānismi ir visai labi, ja ir iespējas tos pilnībā izmantot.*
- *NVO galvenokārt saņem mērķziedojumus. Liekā daļa ir projektu finansējums, ar noteiktām saistībām. Projekts tiek izmantots kā platforma, lai interesētos par papildus jautājumos.*
- *90% no naudas ir projekti.*
- *Citās valstīs ir mazāk iespēju NVO līdzdalībai nekā Latvijā, lai arī demokrātijas tradīcijas ir dziļākas.*
- *Jauninājumu ieviešanu Latvijā traucē birokrātija, formāla pieeja un pārāk stingras, neviennozīmīgi saprotamas procedūras, kuru ietvaros darbojas (piemērs – sadarbības partneri valsts pārvaldē atteicās piedalīties pieredzes apmaiņas braucienā, lai iepazītos ar līdzīga veida sadarbības pieredzi Lielbritānijā, kas varētu dot reālu atdevi arī Latvijā, jo NVO piedāvāja segt komandējuma izmaksas, ko esošā normatīvā regulējuma ietvaros var iztulkot kā korupcijas mēģinājumu).*
- *Nedomā, ka vajadzētu pārņemt citu valstu pieredzi. Kopumā NVO darbība, sadarbība, pilnvaras, iespējas ir līdzīgas kā citās valstīs*
- *Nav ieteikumu, grūti novērtēt, uzskata, ka šī brīža līdzdalība un iesaistītība ir labi noregulēta un darbojas.*
- *Būtu labi, ja Valsts kanceleja konkrēti noteiktu formu un veidus kā un kas ir jāatspoguļo anotācijās par NVO paustajiem viedokļiem. Pašlaik, aizpildot anotāciju, ir jāņem vērā atbilstoši MK kārtības ruļļa prasībām iesūtīti atzīnumi*

2. Kādaļ vajadzētu būt NVO līdzdalības finansēšanas shēmai, lai nodrošinātu NVO resursus līdzdarboties valsts pārvaldē? (*nerunājam par NVO kā tādas finansēšanu*)
- *Ja valsts grib panākt normatīvo regulējamu augstāk kvalitātē, tad ir jāiesaista profesionāļi, nevajag algot papildus ierēdņus, bet gan piešķirt finansējumu nozaru pārstāvju iesaistei aktu izstrādē caur NVO. Nevar būt situācija, ka tiem kam pašiem nav naudas, nevar iesaistīties normatīvo aktu izstrādē.*
  - *Nevar visus likt vienā katlā (banku asociāciju ar suņu kaķu asociāciju). Valsts un pašvaldību līmenī būtu jāatbalsta NVO centru radīšana.*
  - *No sākuma neieciešams izveidot līdzdalības sistēmu un tad arī būs iespējams noteikt kāda ir efektīvākā finansēšanas shēma šai sistēmai. Šobrīd, formālas līdzdalības imitācijai līdzekļu ir pietiekami. Finansēšana notiek caur valsts pārraudzītiem fondiem, atbalstot valsts institūcijām vēlamās līdzdarbībai organizācijas, kuras veiksmīgi lobējušas. Citādi neredzam kādu nepieciešamību pēc uzlabojumiem finansēšanā tam kā reāli nav.*
  - *Vajadzētu pārstāvjiem apmaksāt komandējuma izdevumus – ceļnaudu un dienasnaudu, ja brauc no citurienes, bet tikai tādiem, kuri varētu kvalitatīvi darboties, ievērojot NVO līdzdalības normatīvos aktus un prasības (nevis vienkārši pasēdēt vai ar demagoģiju traucēt darbā).*
  - *Nebūtu slikti ja arī NVO varētu piešķirt resursus, biedru skaits varētu būt kritērijs, kas nosaka nvo svarīgumu vai vērtīgumu, ar aktualitāti*
  - *Uz visām sanāksmēm neskrienu, izvēlos prioritātes, mūsu gadījumā finansējums nav nepieciešams, citiem gan vajag – Pilsoniskā alianse, piemēram, koordinatora darba vieta, lai var sekot līdz p.soc tīkliem un citām aktivitātēm.*
  - *Nepieciešami kritēriji, kam piešķirt – p. NVO būtība prasa aktīvu līdzdalību.*
  - *Valsts funkciju izpilde ar konkrēto finansējumu, kas ir mazāks nekā valsts iestādei. Budžeta ekonomija.*
  - *Jebkādam valsts finansējumam priekš NVO ir jāiet caur NVO fondu. Nedrīkst būt iezīmēti finansējumi noteiktām organizācijām noteiktiem darbiem.*
  - *Līdzfinansējums administratīviem izdevumiem*
  - *Valsts varētu vērtēt NVO organizēto pasākumu sabiedrisko lietderību un maksimāli piešķirt līdzekļus*
  - *Vajadzētu būt pastāvīgi pieejamam finansējumam, ko piešķir līdzdalības jomā sagatavotiem NVO projektiem (piemēram, kā SIF administrētās NVO darbības atbalsta programmas). Projektiem un līdzdalībai ir jābūt pietiekoši kvalitatīviem, taču pašlaik nepietiekamā finansējuma un lielā konkursa dēļ daudzas NVO aktivitātes līdzdalības jomā netiek atbalstītas.*
  - *Līdzdalības finansēšana – tik precīzi nevar prasīt, jo nav iespējams izsekot. Drīzāk – valsts piešķir finansējumu X – līdzdalībai vispārīgi, bet arī tad būs grūti pieprasīt rezultātīvos rādītājus. NVO ne vienmēr ies uz oficiālām sēdēm, un ir neinstitucionālā līdzdalības puse. Drīzāk – kā valsts definētais finansējums, kas pieejams NVO sektoram. Tas būtu labs sākums, lai NVO taptu stiprākās vispārējās jautājumos ne tikai saistībās ar donoriem.*
  - *NVO – kā to uzsver un asociē sabiedrība! Liela daļa savus kolektīvus neuzskata par NVO. Tur ir paaudžu jautājumus. Laba tendence ir pensijas vecuma*

organizācijas. Tendence varētu uzlaboties, jo cilvēki kopumā paliek sabiedriski un sociāli aktīvāki.

- NVO aktivitāte ir ietekmē SIF ar savām programmām.
  - NVO fonds – kā valsts finansējums – radītu pozitīvu efektu NVO darbībai.
  - Lauku reģionos atbalsts NVO ir caur autobusiem, telpām – un tas ir bišķin problemātiski, jo NVO saaug ar pašvaldībām, un jūtas mazliet atkarīgi no pašvaldības labvēlības. Cilvēkos te ir psiholoģiskā atkarībā. Rīgā tāda parādība tomēr nepastāv.
  - Ir jādod iespēja cilvēkiem saņemt kompetentu ar institucionālo atmiņu spēcīgā informāciju. Algot cilvēku līdzdalības procesam, kas ir milzīgs laika patēriņš. Un šobrīd tas tiek finansēts uz citu projektu rēķina.
  - Līdzdalību varētu finansēt kā integrācijas procesu. Cilvēka finansēšana, informē citas organizācijas, reaģē, apkopo.
  - Piem., ja SIF ir granti tāda cilvēka finansēšanai, tad tomēr vajag aranžēt. Reģionos jau arī parādās situācijai – Liepājā ir domes konkurss, kur piešķir naudu NVO darbībai.
  - Prevalē sociālās jomas jautājumi (LVM ziedojumi) – jā, bet NVO resursu centriem finansējuma nav ne santīma, bet šie resursu centri nodrošina palīdzību (juridisku, grāmatvedības, uc).
  - Ir mainījies viens punkts ‘Publiskās personas finansu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas likums’. – un ir aizliegts iznomāt telpas NVO. Tagad var sagaidīt NVO bankrotu.
  - NVO jāstiprina, var caur ministrijām, jābūt kritērijiem.
3. Vai Latvijas sabiedrības ir gatava jaunām līdzdalības formām? Kurām ir gatava un kurām nav?
- Galvenais, lai tiek iesaistīti profesionāļi.
  - Latvijā ir jāattīsta pilsoniskās līdzdalības kultūra, profesionāla, godīga un ieinteresēta sasniegt mērķi nevis pārstāvēt šauras intereses.
  - X ir tīkla organizācija un attiecīgi nav tā, ka citur būtu kādas inovatīvas metodes. Inovācijas vairāk ir darbs ar sabiedrību un IT rīki lēmumu ietekmēšanai.
  - Latvijas sabiedrībai vajadzētu vispār iemācīties līdzdarboties. Šobrīd zināšanas par līdzdalību ir ļoti minimālas.
  - Jā ir tehnoloģijas, formāts „mana balss”, kur organizācijas var autorizēties un paust savu viedokli, portāls, kur NVO var paust savu viedokli.
  - LZA piedalās projektos ar PPP (privātās partnerības principu).
  - Jauna līdzdalības forma ir iespēja vākt parakstus ar <http://manabalss.lv/> starpniecību, lai ierosinātu jaunu likumprojektu. Starptautiski tam līdzīgs un Latvijā pieejams ir <http://www.avaaz.org/>.
  - Jauna līdzdalības forma ir arī referendumu pašvaldības, par ko pašlaik tiek izstrādāts likums.
  - Iespējams, šīs līdzdalības formas pilnveidosies un iegūs lielāku svaru.
  - Atteicās novērtēt katru no līdzdalības mehānismiem, jo nevar tos aplūkot atrauti no esošās situācijas, ar ko kopumā nav apmierināti

- *Sabiedrība jauno uztver ar neuzticību, taču tādas nav NVO ,kuras labprāt atbalsta vērtīgas iniciatīvas (protams, ne visas NVO)*
- *Sabiedrība vienmēr ir gatava jaunām formām, ja veco nav vispār. Protams, sākot kaut ko, vienmēr gaidāma inerce, neuzticība. Galu galā pagājuši jau 20 gadi lielā mērā slēgtu, šauru un skaitliski nelielu grupu monopolam valsts suverenajai varai. Varai, kura formāli pieder Latvijas tautai. Un saprotams, ka, ja tagad no brīvas gribas šīs slēgtās grupas atvērtos un aicinātu sabiedrību līdzdalībai, sākot ar pārstāvniecības kandidātu izvirzīšanu pārstāvniecībai un beidzot ar dažādu jomu likumu, regulējumu un uzlabojumu noteicošu lēmumu pieņemšanā, sabiedrībā būtu liela neuzticība. Taču „par laimi” kas tāds nav gaidāms un šīs slēgtās politiskās grupas turpinās pārvaldīt valsti bez sabiedrības līdzdalības arī turpmāk. Jaunu līdzdalību imitējošu pasākumu izveidē sabiedrība nav ieinteresēta, ar vairums NVO nē.*

